

Pankkipalveluiden tarjoaminen suurlähetystöille ja niiden henkilöstölle

Finanssivalvonnan tietoon on tullut tapauksia, joissa ulkomaiden suurlähetystöjen pankkipalveluita on rajoitettu tai asiakassuhteita on kokonaan irtisanottu. Finanssivalvonta on käynyt asiasta keskusteluita ulkoministeriön kanssa ja katsoo, että pankkipalveluiden tarjoaminen suurlähetystöille kuuluu tärkeänä osana diplomaattisten suhteiden ylläpitämiseen ja isäntämaan velvollisuuksiin¹.

Samalla Finanssivalvonta tiedostaa eräiden valtioiden aseman aiheuttavan haasteita myös suurlähetystöjen pankkipalveluiden tarjoamisessa. Seuraavassa pyritään tuomaan esille pankkien harkinnassa huomioon otettavia seikkoja.

1. Suurlähetystöjen pankkipalvelut

Rahanpesulain 13 a§ edellyttää tehostettuja tuntemistoimia asiakkaille, joilla on liittymiä Euroopan talousalueen ulkopuolisiin, komission yksilöimiin korkean rahanpesun tai terrorismin rahoituksen riskin valtioihin.

Finanssivalvonnan tulkinnan mukaan rahanpesulain tehostettua tuntemista koskeva 3 luvun 10 §:n 1 momentti ei tarkoita sitä, että asiakassuhteeseen tai yksittäiseen liiketoimeen liittyvä tavanomaista suurempi rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riski automaattisesti estäisi valvottavaa solmimasta asiakassuhdetta tai suorittamasta liiketoimea. Valvottava on kyseisessä tilanteessa velvollinen noudattamaan tavanomaista suurempien rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien hallitsemiseksi tehostettua asiakkaan tuntemismenettelyä. (Määräykset ja ohjeet 2/2023 rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä, jäljempänä MOK 2/2023, s. 52 kohta 171).

Finanssivalvonta katsoo saman tulkinnan koskevan korkeariskisinä pidettävien valtioiden suurlähetystöjä: kyseisen maan suurlähetystö voi

¹ Wienin diplomaattisuhteita koskevan yleissopimuksen 25 artiklan mukaan vastaanottajavaltion on kaikin tavoin helpotettava edustuston tehtävien suorittamista.

29.6.2023

FIVA/2023/1224

Rahanpesun estäminen

Julkinen

olla korkeariskinen asiakas, mutta tämä ei tarkoita sitä, että suurlähetystön asiakassuhde tulisi päättää. Finanssivalvonnan tulkinnan mukaan pankki voi kuitenkin harkita, mitä välttämättömiä pankkipalveluita se tarjoaa kyseisen maan lähetystölle oman riskinottohalukkuutensa puitteissa.

Tilanteessa, jossa kyseiseen valtioon kohdistuu pakotteita, on Finanssivalvonnan mukaan tärkeää ottaa huomioon EU:n neuvoston pakoteasetuksissa olevat poikkeukset, jotka pääsääntöisesti mahdollistavat pankkipalvelujen tarjoamisen myös sellaisten maiden suurlähetystöille, jotka ovat muutoin pakotteiden kohteena.

Näissäkin tapauksissa pankkipalveluiden tarjoaminen kyseisen maan suurlähetystölle on siten yleensä pakoteasetusten mukaisesti mahdollista. EU:n pakotteet ovat kohdennettuja vain tiettyihin listattuihin tahoihin (henkilö- ja yhteisöpakotteet) tai tiettyihin talouden sektoreihin (ns. sektoripakotteet), joten suurlähetystöihin niillä ei yleensä ole suoraa vaikutusta.

2. Lähetystöjen henkilökunnan pankkipalvelut

Ulkoministeriön havaintojen mukaan myös joidenkin lähetystöjen henkilökunnalla on ollut vaikeuksia pankkipalveluiden saamisessa. Finanssivalvonta huomauttaa, että vain suurlähettilästä ja tämän varahenkilöä koskevat rahanpesulain 13 §:n säädökset poliittisesti vaikutusvaltaisesta henkilöstä. Muita lähetystöjen palveluksessa olevia säädökset eivät koske.

Samalla Finanssivalvonta suosittaa huomioimaan, että poliittisesti vaikutusvaltaisia henkilöitä koskevan erityissäätelyn taustalla ovat korruption torjuntaan liittyvät tavoitteet. Poliittisesti vaikutusvaltaisia henkilöitä koskevaa sääntelyä ei tulisi tulkita niin, että poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden liiketoimia pidettäisiin lähtökohtaisesti aina epäilyttävinä. Neljännen rahanpesudirektiivin johdanto-osan perustelukappaleen 33 mukaan kieltäytyminen liikesuhteesta henkilön kanssa pelkästään sillä perusteella, että hän on poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö, on tämän direktiivin ja tarkistettujen FATF:n suositusten kirjaimen ja hengen vastaista (MOK 2/2023 s. 53 kappale 186).

Asiakkuuksien irtisanominen ja palveluiden rajoittaminen voi olla merkki tehottomasta rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskienhallinnasta. Valvottavien tulisi hallita asiakkuuksiin liittyviä riskejä kohdentamalla tehostettuja tuntemistoimia korkeariskisiin asiakkaisiin ja kehittämällä tehokkaita menettelytapoja asiakkuuksiin liittyvien riskien hallitsemiseksi. Asiakassuhteen päättämisen tulee olla viimesijainen keino tilanteessa, jossa valvottava katsoo, ettei se pysty rahanpesulain 3 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettusta syystä hallitsemaan asiakassuhteeseen liittyvää riskiä.

29.6.2023

FIVA/2023/1224

Rahanpesun estäminen

Julkinen

Lopuksi Finanssivalvonta korostaa riskiperusteisen lähestymistavan merkitystä ja pankkien velvollisuutta harkita kunkin asiakkaan ja asiakasryhmän muodostama rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski yksittäisten asiakkaiden muodostaman riskin kautta, eikä sulkemalla kokonaisia asiakasryhmiä palveluiden ulkopuolelle. Tämä koskee erityisesti suurlähetystöjä ja niiden henkilökuntaa, joiden toiminnalle on laajat poliittiset tarpeet.

Sähköisesti allekirjoitettu

FINANSSIVALVONTA

Samu Kurri
osastopäällikköJonna Ekström
ryhmäpäällikkö

Jakelu

Aktia Pankki Oyj
Danske Bank A/S, Suomen sivuliike
Nordea Bank Oyj
Oma Säästöpankki Oyj
OP Osuuskunta
POP Pankkikeskus osk
S-Pankki Oyj
Svenska Handelsbanken AB (publ), Suomen sivuliike
Säästöpankkiliitto osk
Ålandsbanken Abp